

ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Γ Κ. Π Ι Ε Ρ Ν Ε

ΤΑ ΩΡΙΑΙΟΤΕΡΑ ΟΡΑΤΟΡΙΑ

Ο Γκαμπριέλ Πιερνέ, ο έμπνευσμένος συνθέτης του ορατόριου «Ο Άγιος Φραγκίσκος της Άσσιζης», που ανέλυσα στο προηγούμενο άρθρο, έγραψε κι' ένα άλλο άριστοούργημα του είδους: τη «Σταυροφορία των Παιδιών», ορατόριο για παιδική χορωδία και όρχηστρα που ξεχωρίζει μέσα σ' όλη τη μουσική φιλολογία για την αγνή ή απλοϊκότητα της έμπνεύσεως και των Ιερών ένθουσιασμών που δονεί την κάθε του οκλίδα. Ο θρόλος του Θεόληπτου αυτού Έργου, είναι παρμένος από παλιά χρονικά των εορσών καιρών της Χριστιανισμένης.

«Τόν καιρό εκείνο, πολλά παιδάκια, χωρίς άρχηγο και χωρίς οδηγό κανένα, έφυγαν από τις μεγάλες πολιτείες και τις πατρίδες τους για να βρουν τη θάλασσα και να μαρκαρισθούν... Κι' όταν τα ρωτούσαν πού πηγαίνουν, αυτά απαντούσαν: «Πηγαίνω στην Ίερουσαλήμ για να κατακτήσω με τους Ίερούς Τόπους που άνηθκαν οι Βασιλιάδες και οι Ήνοτες... Τα παιδάκια κρατούσαν στα χέρια τους από ένα σταυρό-κάι σήκωναν στους ώμους τους από ένα σάκκο. Έτσι, περπατώντας μέρα και νύχτα. Έβθασαν ως τη Γένουα, όπου μπήκαν μέσα σ' ένα καρόβια για να περάσουν τη θάλασσα και να φτάσουν στην Ίερουσαλήμ. Μόλις όμως τα καρόβια ξανοίχτηκαν από πέλαγος, έπιασε μεγάλη τρικυμία... Και τότε ένα τυφλό παιδάκι ο Άλαϊν, έγινε καπετάνιος, κι' ένα μικρό κοριτσάκι, ή Άλως, τον κρατούσε από τώ χέρι, και ή Πίστις έτσι οδηγούσε τα παιδάκια μέσα στην τρικυμία...»

Τό άγνό αυτό Όρατόριο του Πιερνέ διαιρείται σε τέσσερα επεισόδια: «Τό Εκκίνημα», «Ο δρόμος μέσα στην νύχτα», «Η θάλασσα», «Ο Σωτήρ μέσα στην Τρικυμία». Γιατί—άλλοίμονο!— τα παιδάκια δέν φθάνουν ποτέ τό τέρμα του ταξιδιού, δέν βλέπουν ποτέ την άγιασμένη πόλι των όνειρών τους... Βρίσκουν την άληθινή Ίερουσαλήμ μέσα στην άγκαλιά του Σωτήρος που έφυγαν για ν' άναζητήσουν... Μέσα στό χαμό της τρικυμίας βρίσκουν την αιώνα γαλήνη... Ποτέ καμμία μουσική δέν έδόξασε την παιδική ηλικία με τόση συγκινημένη άγάπη. Όλο τό έργο είναι πλημιορισμένο από μία άνόνητα και διάφανη παιδική ψυχολογία. Καί ή άναπόλητη μόνο της άκροασώς του μου φέρνει δάκρυα στα μάτια.

Τό έκουσα μία και μόνη φορά στό 1920 στό Παρίσι, μέ τη διεύθυνση του Γκαμπριέλ Πιερνέ, που ώδηγούσε τό συμφωνικό και τό φωνητικό σύνολο μέ την άπλόητητα και την εγένεια που χαρακτηρίζουν τους μεγάλους μουσικούς της πίσταως και της άλήθειας. Τό εύγενικό του κεράλι φαινόταν τριγυρισμένο από φωτιστέφανο παρόμοιο μ' εκείνους που περιβάλλουν στις εικόνες του Τζορτζίνε της κεφαλής των άρχαίων μαεστροών όταν διευθίνουν τους παιδικούς χορούς των παρεκκλησιών της Ίταλικής Άναγεννήσεως. Διακόςαι πεινήτα παιδάκια έψαλλαν τά χορικά της «Σταυροφορίας», κι' οι φωνές τους—«Χερουβικής χαράς άγνός αϊθέρας» κατά τό στίχο τό ποιητή μας—σκορπούσαν

διάχυτη τη μουσική άκτινοβολία και τη μουσική δροσιά. Τά δάκρυα που φέρνει από ή μουσική του Πιερνέ, βροσίζουν τά μάτια. Οι χοροί των άγοριών και των κοριτσιών στις έναλλαγές τους, τά γεμάτα αθορμητισμό σύνολά τους μέ την όρχηστρα, στριβονται πολλές φορές σε θρησκευτικά είτε σε λαϊκά θέματα δλος ένστικτώδη κι' άνόθευτα, τά όποια ή ειλκρινής έμπνευσης του συνθέτη άναπτύσσει και καθοδηγεί μέ άλλανθαστο χέρι στους δρόμους της άνώτερης τέχνης.

Η έμπνευσις του Πιερνέ μένει πάντα ύποταγήμένη στους αιώνιους νόμιους της τάξεως, της λογικής και της εύρυθμίας, που κυβερνούν μέ την άπαρβαίαση φυσική και της κάθε άθώα έκφρασι των ανθρώπινων ψυχών. Γι' αυτό ή «Σταυροφορία των παιδιών», μέ τόν θεληματικό πριμιτισμό της, θά μπορούσε να καταλάβη μία από τις πρώτες θέσεις μέσα στα κλασικά έργα της άγνης και έδολης μουσικής. Τά «ούλι» του Άλαϊν και της Άλως, έξαισία σε διαφανεία και σε λεπτή ευσαιθηρία, ώφώνονται σάν μισχοι ψυχικών κρίνων που άνείζουν προς τους ούρανοους. Δυό άνίθεα παιδάκια—ένα τυφλό άγόρι κι' ένα άθώο κοριτσάκι—σήκάνουν έπάνω στα φερά ή πίσταως που τά έμπνέει, όλο τό κοπάδι των άθώων ψυχών, που χοριοσθηκαν από κάθε άγαπημένο πρόσωπο για ν' άναζητήσουν τη σωτηρία...

Τή στιγμή του ξεκινήματος της «Σταυροφορίας», ή μουσική ανυψώνεται τά σύνολα του ήρωισμού την πεισματώδη άντίστασι των παιδιών, στη θέλησι των γονιών τους, που ζήτησαν μέ κάθε τρόπο να ' αποτρέφουν άπ' τό παρακινδυνευμένο ταξίδι. Οι πατέρες όρχίζονται, άπειλουν φανάζουν μέ άνανάκτησι. Οι τρυφερές μαουόλες ίκετεύουν τά παιδά τους δακρυμμένες. Μά τίποτα δέν λυγίζει τις ψυχές των μικρών ήρώων... Και δέν γράφκε συγκινητικότερη μουσική σελίδα από τη νυκτερινή πορεία των παιδιών στό «δρόμο» τόν γεμάτο φαντάσματα, που τρομάζουν τά παιδάκια χωρίς να τ' άποκαρδιώνουν... Η άγωνία της μουσικής που μεταπηδά από τό σκοτάδια σ' ένα μελιχρό φώς διάχυτο, ρυθμίζει τις μεγαλοπνεύς, ψυχολόγες στην άποφασιστική πορεία τους... Είναι μία πνοή μουσικής, ένας ψίθυρος μουσικόμοδ, που συνέχει την ψυχή μέ μίαν άδίστασπητή συγκίνηση... Μία μουσική ένδομηχη φευγοβολή καταυάγει όλο τό ρόλο του Άλαϊν. Όταν τόν άκούω, έχω την ένέπωση ότι τό τυφλό παιδί καταυάγεται από ένα Ιλαρό φώς «έκ των ένδών» κι' άποκαλύπτει όσα τά μάτια τόν συντηρώνουν του δέν βλέπουν, και τά χείλη τους δέν άρθρώνουν. Και τότε τ' άλλα παιδάκια συντονίζονται τόν ύπεροχο χορό τους:

«Τό τυφλό παιδί βλέπει φώς!» μέ μία ύπερκόμια ήρεμια και γαλήνη.

Άπό τ' άλλα επεισόδια της «Σταυροφορίας των παιδιών», άνεξάληπτες έντυπώσεις διατηρώ από τό χαιρετισμό του Άρηγητή προς τη θάλασσα, κι' από τό όμοδικό ναύαγιο που όδηγεί τις άθώες ψυχολόγες προς τη σωτηρία. Στο τελευταίο αυτό επεισόδιο, ο άκραστής θαυμάζει τη μεγαλειώδη Φούγκα του Φινάλε, που δ

συνθέτης ύψώνει επάνω στα τρίκυμομένα κύματα—ένιαίο, ασάλευτο, θαυμαστά θεμελιωμένο οικοδόμημα, πού με την αρχιτεκτονική του προέκτασι προβάλλει έμπρός στις πτοημένες ψυχές σάν ένα κλασικό πρότυπο γιγάτο πειθαρχημένη δύναμι, φως, ζωή, κι' αλήθεια.

Η τελική αυτή Φούγκα δέν παρουσιάζει καμιά άνυπέρβλητη δυσκολία γιά τούς μικρούς έκτελεστάς. Γιατί είναι μιá παιδική Φούγκα πού βασίζεται στις δυνατότητες τους, και γιατί τá παιδάκια μιás παρόμοιας χορωδίας είναι μυημένα από την προεργασία την καθοδηγημένη με φωτισμένη συνείδησι από τούς άρχιμουσικούς τους στά μυστήρια της πολυφωνίας, και είναι άξια ν' άντιμετωπίσουν με πλήρη κατανόησι τό μεγαλειο του κορυφώματος πού έπιστεγάζει ένα παρόμοιο έργο. Και ό δραματισμός της καταστροφής του ναυαγίου είναι κι' αυτός άπολυτρωμένος από κάθε περιττό στοιχείο πού θά μπορούσε νά επιβαρύνη τόν έξαγνισμό της πίστewς τών παιδιών, πού τά οδηγεί άνίδια πρós την αὐτοθυσία.

Ό Γκαμπριέλ Πιερνέ είναι ένας γνήσιος μαθητής του Σεζάρ Φράνκ, του θέλου ειρηνoποιού της τέχνης. Στη μουσική του ένσωματώνεται ή πεμπουσία της πίστewς και της αγάπης. Έξαγνίζει, έξαγιαίνει, κι' έξευγενίζει τή μουσική της έποχής του, στην όποια τόσα νόθα στοιχεία βρίσκονται σέ διαρκή διαμάχη. Γι' αυτό

ή κυριότερη φροντίδα του είναι ή πνευματική τελειότης και ή άγνότης της έκφάσεως. Ό έξευγενισμένος αυτός συνθέτης άγαπούσε ξεχωριστά μέσα σ' όλα τά έργα του τή «Σταυροφορία τών παιδιών». Γιατί σ' αυτή έξορίζει άμείλικτα κάθε ένστικτώδη όρμη, όπως έξορίζει και κάθε γραφικό ή διακοσμητικό στοιχείο πού θά μπορούσε ν' αλλοίωση τόν έξευγενισμένο χαρακτήρα της άγνότατης μέσα στη θεία της γυμνότητα μουσικής του. Γι' αυτό δλόκληρο αυτό τό έργο του είναι ένας άινος και μιá δέησις όπέρτατος εόγενική και πονεμένη—χωρίς μεταφυσικές αξιώσεις, χωρίς δραματικές διακοσμήσεις, χωρίς άξεδιάλυτους μαιάνδρους μάταιης μουσικής έπιστημοσύνης. Με μόνη την άγνότητα της πίστewς στόν παντοδύναμο άπολυτισμό της.

Η «Σταυροφορία τών παιδιών» μεταδίνει την ψυχική ανάστασι και τή ζωηφόρο έλπίδα πού συντηρεί τις ψυχές μέσα στο σάλο της τρικυμίας. Παρουσιάζει άναλλοίωτα πάντα τά ίδια άγνότατα μουσικά στοιχεία μέσα στην ένιαία δόνησι του ίδιου μουσικού παλμού. Στά πονεμένα ρεϊτατίβια της τά κοπάδια τών άθώων ψυχών συντονίζουν όπέρτατες θρησκευτικές έλεγείες, ενώ σέρνονται ίκέτιβες έμπρός στο έλεος του Κυρίου. Μά γλήγορα άγγελoi έξ ουρανών έπιφοιτούν μέσα στο πέλαγος της θλίψεως μ' έξαγγελτικά 'Αλληλούια άγαλλιάσεως κι' εύφροσύνης. Είναι ένας όπέρτατος έξαγνισμός της ψυχής, ένας θρίαμβος έπουράνιου φωτός,